

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatvs S. Inqvisitionis Hispaniarvm Qvalificatoris, Et
Olim Complvti Sacrae Theologiae Professoris. Opvs
Theologicvm, Iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivr ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1664

Quæst. 7. Quib. rationib. demo[n]stretur , Deu[m] esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76990)

procedere. Scot. in 1. distinct. 2. quæst. 2. §. Ad secundam instantiam. Mayron. quæst. 3. in fine, & Gillius lib. 1. tract. 8. cap. 5. num. 11. cum alijs respondent, demonstrationem de Deo à posteriori non procedere ex creaturis prout factis, quomodo sunt contingentes, sed prout factibilibus, qua ratione sunt necessaria. Sed male: quia, esse creaturas factibiles per se præcisè ex solis terminis apprehensis, non est respectu nostri noscibile, sed tantum demonstrabile ex eo, quod facta cernuntur. Ergo demonstratio de Deo non potest non tandem resolui, vt in principium primum, in creaturas prout factas; quo pacto contingentes sunt, & redit argumentum. Ad illud ergo est respondendum, ad necessitatem demonstrationis facta esse, quod principia necessariò sint connexa cum conclusione, & aliàs in se euidenter sint vera, atque adeò etiam necessaria ex suppositione; etsi absolute sint contingentia; ita enim fiet, vt conclusio aliter se habere non possit, suppositis principijs, quod sufficit ad scientiam. Nec amplius putandum est, requirere Arist. loco citato ad demonstrationem in vniuersum. Recole, quæ latius ad hanc rem scripsimus in Pharo Scient. disput. 20. quæst. 11. Ex quibus patet, quomodo Deus ex creaturis, etsi absolute contingentibus, optimè demonstrari possit.

118 Quartò obijcitur. Creaturæ non inferunt Deum, nisi prout dependentes ab illo, siue cum eo connexæ. Ergo antequàm concludatur, Deum esse, debent creaturæ præcognosci dependentes à Deo. Ergo Deum esse in principio demonstrationis debet itidem præcognosci; quia impossibile est, cognoscere aliquid dependens à Deo, & non cognoscere, esse Deum. Ergo, Deum esse, omnino est indemonstrabile per creaturas; quia omnis demonstratio eò tendit, vt notificet in conclusione, quod erat ignotum in præmissis.

119 Respondet Fasol. dubit. 3. n. 17. [Demonstrationem existentie Dei non procedere ex creaturis dependentibus à Deo determinatè; in quo sensu, inquit, vim habet argumentum; sed solum ex creaturis dependentibus ab aliqua primà causà, in quo principio non habemus cognitionem Dei distinctè, & determinatè, sed solum indeterminate, & in confuso. Vnde deinde concludimus in conclusione cognitionem Dei determinatè, & in particulari]. Verba sunt eius. Sed verò tam argumentum, quàm responsio ex non bene penetratà naturà discursus humani videntur promanasse. Imprimis enim, demonstrari ex creaturis, Deum esse, apud Theologos nihil est aliud, quàm demonstrari, esse aliquam primam causam earum; hanc enim in proposito vocant Deum. Si ergo conceptus primæ causæ non demonstratur secundum Fasol. quia præcognoscitur in principio, nec demonstratur, esse Deum in sensu Theologorum. Deinde conceptus primæ causæ vt sic non est demonstrabilis per te; quia ex parte antecedentis demonstrationis præciri debet; debet autem ita præciri; quia creaturæ, quæ pro antecedente assumuntur, præcognosci debent vt dependentes à causà primà vt sic, siue (quod in idem recidit) vt connexæ cum illà; & connexio, siue respectus dependentiæ sine suo termino cognosci nequit. Igitur neque Deus sumptus, vt ais, determinatè, & in particulari, neque aliud quidpiam in vniuersum demonstrabile est, aut per discursum inferibile; quia semper antecedens

debet præcognosci vt connexum cum consequente. Quo prorsus tollitur è medio discursus humanus.

Dicendum ergo est, omne antecedens obiectiuum, ex quo consequens obiectiuum est inferendum, præcognoscendum esse vt connexum cum ipso consequente, atque ita duo ex parte antecedentis esse indicanda; nempe & esse antecedens, quod expressè, & formaliter iudicatur; & illud esse connexum cum consequente, quod solet virtualiter, siue tacitè iudicari. Consequens verò, cum quo antecedens iudicatur connexum non debet iudicari in antecedente, etsi debeat apprehendi simpliciter vt terminus dictæ connexionis. Quo locus superest, vt postmodum iudicetur per conclusionem, sciaturque, eum antea non sciretur; nam apprehensio simplex scientiæ non est. Ecce, quæ ratione discurremus, prout fusiùs explicui in Pharo, disp. 2. quæst. 5. & rursus disp. 20. Ex quibus ad propositum aio, cum Deus ex creaturis demonstratur, siue vt causa earum prima, siue aliter, iudicari quidem ex parte antecedentis demonstrationis & creaturas existere, & eas cum Deo existente connecti, siue ab illo pendere; ad hoc tamen sufficere, quod Deus existens apprehendatur simpliciter ex parte ipsius antecedentis indicandus postmodum existens, vt sicque primò cognoscendus simpliciter, siue sciendus per iudicium respondens conclusioni, Mitto alia leuiora. quæ ex dictis facile solui poterunt, aut ex dicendis

QVÆSTIO VII.

Quibus rationibus demonstretur, Deum esse.

121 Plures rationes plerumque in medium protulerunt ad demonstrandum, esse Deum, contra Atheistas. Hi sunt ex Ethnicis Plato in Parmenid. & Timæo. Arist. lib. 7. & 8. Physic. & lib. 2. Metaph. a tex. 4. & lib. 9. & 12. Metaph. Cicero lib. 2. de naturâ Deorum cum Crisippo, Cleanthe, Zenone, cæterisque Stoicis, & alij. Ex Patribus Clemens Alex. orat. ad Gent. Tertul. in apolog. contra Gent. cap. 17. Dionys. cap. 7. de diuin. nomin. Lactan. lib. 1. diuin. institut. Athanas. orat. contra idolâ ad Mercarium, Nyssen. disp. de resurrect. & anim. August. tum aliàs, tum lib. 8. de ciuit. Dei cap. 6. Damasc. lib. 1. fidei cap. 3. Anselm. in Monol. cap. 1. & seqq. Ricard. victor lib. 1. de Trin. par. 1. & alij. Ex Scholasticis Albert. in sum. tract. 3. quæst. 18. Alens. 1. p. quæst. 3. mem. 1. Hent. in sum. art. 2. quæst. 4. Scot. in 1. dist. 2. quæst. 2. S. Th. in 1. dist. 8. quæst. 1. art. 1. & lib. 1. contra Gent. cap. 13. & opusc. 3. cap. 3. & de verit. quæst. 1. art. 4. & 7. & de potentiâ quæst. 7. art. 2. & 7. & 1. p. quæst. 2. art. 3. vbi eius expositores Caiet. Banez, Zumel, Molin. Valent. Vazq. disp. 20. cap. 4. Fasol. dubit. 1. & seqq. Gillius lib. 1. tract. 8. cap. 7. Tan. disp. 2. quæst. 1. dub. 4. Gran. controu. 1. tract. 1. disp. 2. Arriag. disp. 3. sec. 4. Martinon. disp. 2. sec. 3. & seqq. Franc. Amic. disp. 2. sec. vnic. Pascualig. tom. 1. disp. 7. sec. 5. Præposit. quæst. 2. art. 3. Auers. quæst. 2. sec. 1. Recupit. lib. 1. de Deo quæst. 10. & seqq. Quittos 1. p. disp. 13. & alij plurimi. Quibus adde Soar.

Soar. in Metaph. disp. 29. Eugubinum de perenn. Philosoph. Lessium opusc. de providen. Dei contra Pseudopoliticos Raynau. in sua Theologia naturali dist. 5. quæst. 1. Theodorum, Smising. tract. 1. de Deo vno disp. 1. quæst. 6. & alios.

122 S. Th. in citato loco ex 1. p. ad quinque capita, quæ vias ipse appellat, reducit rationes, quibus probari potest, Deum esse. Quò fere spectant omnes, quas reliqui attingunt. Ego selectiores primùm, & quæ iure demonstrationes censerì possint, exhibebo. Deinde de reliquis, quæ circumferuntur, aut etiam addi possunt, iudicium feram. Ante omnia verò, vt magis scientificè procedatur in re demonstrabili, principia quædam, quibus egemus, ex alijs materijs operæ prærium erit statuerè.

123 Sit primum. Aliquod ens se ipsum facere sibiue ipsi per effectiõnem dare esse, impossibile est. Secundum. Quod aliqua duo, vel plura se mutuo efficiant, siue producant physicè secundum idem sui esse, impossibile est. Tertium. Quidquid deuoò incipit existere, ab alio fiat necesse est. Hæc tria principia & ex se manifesta, & à nobis latius exposita, atque confirmata sunt in Pharo scient. disp. 9. quæst. 5. proposit. 22. 26. & 29.

124 Quartum est. Progressio rerum infinita secundum seriem causalitatis, ita vt vna fiat ab alià & hæc ab alià, & hæc ab alià, & ita deinceps sine fine, seu potius sine principio; idque siue in eadem mensurâ temporis, siue in diuersis; omnino impossibilis est. Voco hoc principium quia multi illud assumunt vt per se notum. Videtur enim ex terminis euidentibus, non posse quidpiam habere esse deriuatum per infinitam causarum efficientium seriem sine principio. Sicut in scientijs ex terminis euidentibus est, non posse quidpiam sciri per aliud scitum per aliud scitum per aliud, &c. nisi tandem deueniatur ad aliquid scitum per se. Et sicut in causis materialibus, seu subiectiuis, etiam est euidentibus, infinitam progressionem dari non posse, ita, vt hæc in alià subiectetur, & hæc in alià, & hæc in alià, & sic in infinitum; quin detur aliqua, quæ sit cæterarum primùm subiectum. Demonstro tamen nihilominus illud discursu sequente.

125 Si est possibile, vt vna res fiat ab alià, & hæc ab alià, & ita deinceps sine principio, idque siue in eadem temporis mensurâ, siue in diuersis; demus factum; euenietque, vt in præsentè instanti, siue vsque ad præsentè instans infinita rerum multitudo eâ ratione se causantium sit facta, vt constat. Tum sic. Tota hæc infinita rerum collectio cum omnibus partibus suis, nullâ dempta, quoad primum sui esse facta est. Non ab alio, quod extra ipsam sit, vt supponimus. Ergo facta est à se ipsâ, vel ab aliquo ipsam constituyente. A se ipsâ facta esse non potest: quia nihil potest se ipsum facere, iuxta principium primum. Sed neque ab aliquo ipsam constituyente: quia hoc vel erit factum à se ipso contra idem principium, vel erit factum ab aliquo factò à se ipso; idque quoad primum vtriusque esse. Quod est itidem impossibile iuxta principium secundum. Est igitur tota dicta collectio facta, vt supponitur, & simul non facta: quia nihil est, à quo possit esse facta. Quæ sunt contradictoria. Totus discursus factis, superque euidentibus est.

126 Vel aliter. Essentia composita, cuius omnes partes sunt factæ, nequaquam potest intra

se ipsam habere causam sui effectiuam; quin egeat aliquâ causâ effectiuâ extra se ipsam existente, vt in Pharo disp. 9. quæst. 5. proposit. 39. est demonstratum. Sed essentia collectionis rerum prædicta composita est; & omnes eius partes sunt factæ, vt supponitur. Ergo intra se ipsam causam factiuam sui habere non potest; quin egeat aliquâ causâ effectiuâ extra se ipsam existente. At hanc non habere supponitur. Igitur est essentia chymerica.

Dicit aliquis, fore quidem, vt hæc argumenta conuincerent, si sermo esset de collectione finitarum rerum: cum verò sit de collectione infinitarum, ea profectò non concludere. Etenim euidentissimum est, aggregatum rerum finitarum, quarum singulæ sunt productæ, non posse à se ipso sine causâ externâ esse productum; quin vel detur mutua partium causalitas, vel idem producat se ipsum quoad primum esse. Ponamus enim quaternarium rerum factarum, & non ab aliquo extra se. Certè quocunque modo combinentur quoad sui productionem, aut mutua causalitas, aut productio eiusdem à se, aut vtrumque non excusabitur, vt percurrenti combinationes omnes possibiles conspiciuntur fiet. Illud est aduertendum; quoties singulæ earum rerum singulas in solidum supponuntur producere, perfectè tunc absolui circulum mutuarum causalitatum: si enim prima producit secundam, secunda tertiam, & tertia quartam, à quartâ producet prima, quo manet circulus absolutus. Vnde manifestè consequitur, quoties in aliquo aggregato rerum finito vnaquæque earum sit ab alterâ, non posse non dari circulum mutuarum causalitatum. Cæterum, quando aggregatum est infinitum, longè aliter videntur cuncta succedere. Primò: quia seriem infinitam in circulum conformari, impossibile est; cum circulus ex suo conceptu sit series finita; vnde in serie infinita rerum, quarum vnaquæque sit ab alterâ, non est necesse, quòd mutua causalitas interueniat. Secundò; quia non est necesse, vt integræ collectioni infinitæ conueniat, quidquid conuenit omnibus, & singulis eius partibus distributiue sumptis, e. g. in collectione partium temporis infinita à parte post, nulla est omnino pars, vltra quam alia non sit futura: cum tamen vltra integram collectionem nihil temporis futurum restet: quia non est vltra. Similiter nulla pars est, cui non sit possibile præterire, imò quæ de facto præteritura non sit: cum tamen toti collectioni omnino id repugnet. Aliàs tempus infinitum finiretur. Quod implicat in ipsis terminis contradictionem. Igitur possibile est in serie infinita causarum, de qua tractamus, vt vnaquæque, nullâ dempta, ab alterâ sit facta, quin tota collectio facta sit. Quo conuere videntur facta argumenta. Si enim tota collectio non est facta, etsi omnes eius partes distributiue acceptæ sint factæ, necunde videtur posse argui aut mutua causalitas, aut quod sit idem factum à se.

128 Obiectio hæc specie tenus robur factæ demonstrationis videtur infringere. Sed non est ita. Incipio à posteriori eius parte. Vtque eam manifestè retundam, noto. Licet sit verum, non eo ipso conuenire quidlibet integræ collectioni, quòd omnibus partibus eius distributiue acceptis conuenit: eo quòd collectio à singulis suis partibus eius distributiue acceptis distincta est; atque ita possunt partes habere aliqua prædicata propria, quæ non sint communis collectioni, & vice

vico versâ. At etiam est verum, aliqua alia prædicata esse, de quibus vel propter suam transcendentiam, vel ob peculiarem naturam evidens est, nequaquam posse dici verè de omnibus cuiusvis collectionis partibus distributiue sumptis; quin verè itidem dicantur de totâ collectione. Exemplo sint prædicata existentia, non existentia, impossibilitatis, potentia ad non existendum, & similia. Evidens enim est, si omnes, & singula partes alicuius collectionis existant, non posse non totam ipsam collectionem existere; tum si deficiant, non posse non deficere; si sint impossibiles, esse impossibilem, &c. Oportet tamen, ut hoc teneat, quod huiusmodi prædicata de singulis collectionis partibus verificentur absolute, & non excludendo aliarum consortium; alioquin poterunt convenire partibus omnibus, quin toti collectioni diuisim simul, & indiuisim sumptæ; vti sumi potest, & sæpe sumitur, conueniant. Ponamus enim singulas partes huius collectionis A B C ita posse deficere, ut nulla deficere possit, nisi aliqua residuarum permanente. Tunc erit de singulis verum, deficere posse; & tamen tota collectio non ita poterit deficere, ut nihil permaneat illius. Quo pacto multa prædicata singulis partibus collectionis infinitæ distributiue sumptis sæpe conueniunt; quin, toti collectioni diuisim simul, atque indiuisim sumptæ conueniant. Ob id namque in exemplo opposito, etsi singula partes temporis futuri infiniti præteriri possint, de factoque sint præteritura; integra tamen collectio earum diuisim simul, atque indiuisim accepta nec præteribit, nec præterire potest, ita, ut nihil illius restet, quod non sit præteritum; quia ita singula partes præteriturae sunt, ut nulla possit præterire, nisi restantibus post ipsam alijs infinitis non præteritis. De quo plura dicenda infra suo loco; vbi sermo sit de infinito.

130 Hæc cum ita sint, dico, prædicatum entis ab alio, seu entis facti ab alio ex eorum genere esse, de quibus evidens est, non posse conuenire absolute singulis partibus collectionis, quin, toti etiam collectioni conueniat. Sicut enim euidenter repugnat, existere omnes partes collectionis, & collectionem non existere; ita euidenter repugnat, accipere eas existentiam ab alio, & collectionem non accipere. Quomodo euidenter repugnat, quod aliqua causa det existentiam omnibus partibus collectionis, easve in rerum naturâ ponat; quin toti collectioni det existentiam, ipsaue pariter ponat in rerum naturâ. Cum igitur omnibus, & singulis partibus collectionis infinitæ causarum, de qua tractamus; conueniat factas esse, ut supponimus, idque absolute; nullarumque excludendo consortium; siue illæ in eadem temporis mensura, siue in diuersis, & infinitis factæ dicantur; evidens est, non posse non collectionem integram factam esse tam indiuisim, quam diuisim acceptam; sicut evidens est, non posse non esse præteritam collectionem infinitam totius temporis præteriti hoc ipso, quod singula partes eius absolute; & nullarum excludendo consortium, præteritae sunt.

130 Et quidem quoties omnes, & singula partes essentia compositæ, (qualis est dicta collectio), sunt factæ, non posse non ipsam essentiam esse factam, in Phælo Scient. disput. 9. quæst. 5. proposit. 37. demonstratum est. Semel autem staturo, quod tota dicta collectio sit facta, & non ab aliquo, quod extra ipsam sit, ut suppo-

nitur, firma demonstratio nostra persistit, repulsâ posteriore parte obiectionis propositæ. (Id quod etiam ex proposit. 39. ibidem demonstrata constat). Unde etiam patet ad priorem, seriem infinitam causarum, de qua agimus, eo ipso, quod talis, ut ponitur, sit, non posse non esse, chimericam; quia ex vnâ parte titulo infinitudinis causalitatum non mutuarum, quam ponitur habere, mutuarum circulum non admittit; ex aliâ verò hoc ipso, quod tota collectio ipsarum causarum facta est, & non ab aliquo, quod extra ipsam sit, neutiquam potest talem circulum non subire, ut argumenta facta conuincunt. Manet igitur demonstratum, progressionem infinitam secundum seriem causalitatis omnino impossibilem esse.

Id quod aliter ostendi potest: quia si daretur infinita progressio causarum, & causalitatum absque vllâ, quæ esset prima, eo ipso daretur causa prima. Quod est manifestum absurdum. Data enim eiusmodi progressionem, non posset non vltimus effectus accipere suum esse, tum immediate per immediatam sibi actionem, tum etiam mediate per omnes actiones sibi mediatas tam collectiue, quam diuisiue sumptas, ut patet: siquidem virtus, à qua oriretur talis effectus, nequirit non per omnes omnino eiusmodi actiones ad ipsum vsque deriuari, ut est notissimum. Ergo per tales omnes actiones talis effectus ab aliquo acciperet suum esse, ut constat. Sed non acciperet ab aliqua causâ intermedia dictæ progressionis: quia actiones ipsam præcedentes non fluere ab ipsâ; neque à collectione omnium causarum: quia hæc ad collectionem omnium actionum non præsupponeretur, prout opus erat; cum integrè esset facta per illam. Ergo acciperet ab aliqua causâ non factâ à qua suam tales actiones, & causæ factæ originem traherent. Daretur ergo causa prima. Quod erat probandum. Adde, collectionem prædictarum actionum, & fore priorem collectione causarum; siquidem hæc per illam haberet esse; & non fore priorem, sed posteriorem: cum ab eadem collectione causarum oriretur physice. Quod, patet, esse absurdum.

Aliter id ipsum potest ostendi. Quia si ponamus vltimum prædictæ progressionis effectum ens quoddam album esse, penultimum autem ens nigrum, antepenultimum album, & ita alternatiue deinceps. Comperit erit, nullum esse in totâ infinita progressionem ens album, quod non fuerit immediate factum ab ente nigro; & nullum esse ens nigrum, quod immediate non fuerit factum ab ente albo. Ergo collectio entium alborum integrè sumpta à collectione nigrorum facta erit; vicissimque collectio nigrorum à collectione alborum. Quod est absurdum: quia huiusmodi mutua causalitas euidenter est impossibilis, ut constat ex dictis. Mitto alias impugnationes progressionis infinitæ causarum minis solidas, ut pote quæ contra omnem aliorum entium progressum infinitum possibilem pariter militant. De quibus infra est agendum suo loco.

133 Quintum principium, Collectio rerum circulariter se se efficientium secundum existentias diuersas, ita, ut nulla earum non sit facta ab aliâ, quam ipsa in alio tempore fecerit proximè, vel remotè, omnino etiam impossibilis est. Constat ex dictis: quia, licet quilibet circulus rerum hoc modo factarum finitus sit, ut omnis circulus esse debet, progressio tamen causatio-

num, repetitarumque existentiarum, atque adeo etiam circularum huiusmodi rerum non potest non esse infinita, & redeunt argumenta facta pro præcedenti principio: quia collectio infinita rerum existentiarum perinde se habet, ac si esset infinitarum rerum. Illa namque non potest non esse facta ab aliqua parte sui, quæ proinde à se ipsa aut immediatè, aut remotè secundum idem sui esse facta erit, contra primum, & secundum principium. Quod autem in casu posito progressio repetitarum existentiarum eiusmodi rerum non possit non esse infinita est clarum: nam, quæ accipiunt existentiam in vno tempore, in alio debuerunt præexistere, vt darent existentiam illis, à quibus accipiunt; & hæc in alio antecedente; & sic deinceps retrocedendo sine fine, seu potius sine principio.

134 Procudent autem tam hoc, quam præcedens principium, dato etiam, quod quivis effectus semel productus non egeat conservante, vt perseveret in esse accepto. Si enim egere ponatur, (quod forsitan evidens est), apertius adhuc cuncta constabunt: quia necesse erit, quod actu existentia causa essentialiter subordinata, quarum vna dependeat actu in suo esse ab alia, & hæc ab alia, & ita deinceps sine principio. Quod clarius apparet repugnare: quia sine aliqua causa primâ, à qua incipiat series influxus, non potest influxus ipse derivari ad medias, & ultimas, vt argumentatur Arist. lib. 2. Metaph. cap. 2. Porro nullum effectum sine causâ conservante durare posse, inde videtur demonstrari: quia nulla perfectio, quæ non est à se, sine causâ actu dante illi esse potest subsistere. Constat autem perfectionem esse, & non à se, non solum primam effectus existentiam, sed etiam eius durationem.

135 Ex quinque hisce manifestis principijs sic prima, & potissima demonstratio existentie Dei constitui potest. Quidquid denuò incipit esse, qualiter multa in hoc Mundo incipere cernimus, ab alio fiat necesse est. Sed impossibile est, quod in ijs, quæ sunt ab alio, aut detur circulus mutuarum causalitatum, siue effectuum, aut procedatur in infinitum. Ergo necesse est, quod sit aliquid ab alio non factum, à quo primo ducant originem ea, quæ sunt. Id autem dicimus esse Deum. Consequentia evidentissima est: quia si in serie eorum, quæ efficiunt aliud, & ab alio efficiuntur, nec datur circulus mutuarum causalitatum, nec abitur in infinitum; compertum est, debere esse tandem aliquid efficiens, quod non fiat ab alio; quodque subinde sit primum, à quo tota series incipiat. Maior ex tertio principio constat. Minor autem ex reliquis quatuor. Quo tota demonstratio præsens perfecta manet, & absoluta.

136 Vel aliter ita illam breui compinge. Aut omnia, & singula, quæ sunt, & fuerunt hætenus in totâ rerum vniuersitate, sunt facta, aut aliquid, vel aliqua non sunt facta: (pleraque enim facta esse experientia conuincit). Primum dici non potest: quia si omnia, & singula, quæ habent, & habuerunt esse, sunt facta, non potest non integra rerum collectio facta esse vel à se ipsa, vel ab aliquo sui se ipsum faciente. Quod est impossibile, vt ostendimus. Debet ergo dici secundum: esse nimirum aliquid in rerum collectione non factum. Quod, nos, esse Deum, nostrum, asserimus. Hæc demonstratione vtuntur Aristot. lib. 2. Metaph. tex. 6. Ansel. supra

cap. 3. S. Tho. supra secunda via, & alij communiter. Per eam autem tantum ostenditur, debere esse aliquod ens à se, à quo alia fiunt. Quod tamen illud vnicum sit, non plura, inferius demonstrandum est, vbi de vnitâte Dei sermo fit.

137 Secundam nobis demonstrationem offert mirabile hoc, & planè stupendum totius Vniuersi artificium. Quis enim cernat hanc Mundi machinam tam multâ rerum varietate simul, ac coherentiâ compositam. Quis earum rerum dispositionem, consonantiam, harmoniam, appositissimamque symmetriam animaduertat. Quis denique aptissimam ipsarum proportionem, naturamque destinationem in proprios vniuersi quæ fines, & vsus contempletur. Qui mox conuictus planè non fateatur, cuncta hæc ab aliqua præstantissimâ, atque potentissimâ mente, vigilantissimâque ratione, & suum originem trahere, & tractu quodam prouidentie perenni administrari, ac regi? Nimirum à Deo, Vti discretè, & satis diffusè argumentatur de sententiâ Stoicorum Cicero lib. illo 2. de naturâ Deorum fere per totum. Sulpice cœlos, & contemplare, singularim eximiam eorum pulchritudinem, tot astrorum venustâ numerositate distinctam; immensam propemodum magnitudinem tot motuum æquabili diuersitate, permixtateque ineffabili perpetuò rotundam; Solis, ac Lunæ, ceterorumque planetarum decorem in influendo; temporum oriundorum in idem vicissitudinem, irrequietâ semper circulatione alternantem dies, & noctes, menses, & annos; annorum illam, versicolore hyemis, & veris, æstatis, & autumnii quadrigam; idque pro tam diuersis, tamque proficuis vsibus Mundi inferioris. Descendens iam, & circumspice elementorum constructionem; quaternâ illâ primarum qualitatum combinatione discretam. Intrare, qua arte nubes ab imo hausit è sublimi in imbres soluuntur terram, vnde prodire, fecundaturâ, Attende, quàm plenâ ingenio adinventionem mixtorum omnium generationes, ac corruptiones sunt dispositæ; quo eorum continua series & semper rediuiua procederet, & semper non perennatura decederet. Dispice denique mixtorum singularibus scatent elementa; terrestria videlicet, maritima, & volatilia: scrutareque in vnoquoque figuram, compositionem, partium varietatem, & vsus, affectiones, facultates, habilitates, industrias, & cætera huiusmodi. Pondera ipsorum innumerabilem multitudinem; & in multitudine ordinationem: perpende diuersitatem; & in diuersitate analogiam; considera morum discrepantiam; & in discrepantiâ necessitudinem. Compara præterea cuncta inter se, & cum vniuersâ Mundi structurâ; exploratissimèque comperies, manifestissimè deprehendes, & clarissimè videbis, ni cæcus sis, tam admirandum Opificium non, nisi summâ arte, summo consilio, summâ sapientiâ à summo aliquo Opifice factum esse, & in dies promoueri, atque gubernari. Profecto si quis prologium rotarum (vt cætera artificia præteream) casu, & fortuito, & sine industria solertis alicuius artificis factum esse, pariterque moueri, affirmaret, hunc stultum haud dubiè, & planè amentem haberemus. Et non æquiori iure stultum, & amentem purabimus eum, qui Vniuersum hoc sine arte alicuius maximi artificis, atque adeo casu, & fortuito factum esse, & in dies propagari insaniret? Evidentissimum

simum sanè est, artificialia, quæ facit homo, adeò ratione, & arte constare, vt ea non modò à se ipsis, sed ne ab alio quidem rationis, & artis exorte effici possint. Quæ ergo fiet, vt non sit euidentis, à sublimiori aliquo artifice venire, efficienda naturalia, quorum structura ob sublimius artificium, quo pollet, longissimè euehitur supra omnem artem, omnem industriam, omnemque rationem humanam? Si enim (inquit Crisippus apud Ciceron. supra colum. 5.) est aliquid in rerum naturâ, quod hominis mens, quod ratio, quod vis, quod potestas humana efficere non possit, est certè id, quod illud efficit, homine melius. Atqui res celestes, omnesque ea, quarum est ordo sempiternus, ab homine confici non possunt. Est igitur id, à quo illa conficiuntur, homine melius. Id autem quid potius dixerim, quàm Deum? Et cum statuat (ait Trimegistus in Pimandro cap. 5) absque fabro, & pectore fieri, nullus asserere audeat, miram huius Mundi constitutionem sine conditore confituisse putabimus? Itaque ex structura, atque gubernatione Vniuersi, cunctarumque rerum naturalium, ex quibus componitur, euidentissimè concluditur, existere summum quemdam Auctorem, atque Gubernatorem eius summâ ratione, summa sapientiâ, summa potentia præditum. Is autem quis est nisi Deus?

138

Accedunt supernaturalia miracula, portentaque, quæ sæpe Mundus ultra omnem naturæ ordinem, virtutem, & facultatem expertus est; clariora adhuc alicuius occultæ diuinitatis indicia. Si enim effectus artium Magicarum, qui omnem humanam, visibilemque potentiam superare cernuntur, eximiam quamdam vim habent, & energiam ad reuocandos ab Atheismo, vbi ille viger; homines perditissimos, vt Vazq. refatur supra cap. 4. quam vim habebunt altiora miracula ab invisibili etiam creaturarum potestate temora ad notificandam diuinitatem hominibus inorigeratis? Accedunt insuper prophetiæ futurarum, qui nisi ab omniâ aliqua mente, qualis solus Deus esse potest, sub ea, quâ prænunciati sunt circumstantiarum comprehensione, ac certitudine, nullatenus præciri posse, manifestum vtiq; etiam est. Tota hæc demonstratio ad quintam viam S. Tho. reduci potest. Eaque vtuntur, præter Philosophos, ex Patribus Dionys. Athan. Nyssen. supra, & alij communiter. Latissimeque prosequuntur, & eruditè exornant Lessius supra, & Raynan. art. 6. necnon Martin. sect. 5.

139

Tertia demonstratio ex Philosophiâ moralis depromi potest. In qua, cum sit principium euidentis, & præmia virtutibus, & supplicia vitij debent, euidentis quoque sit, neuiquam posse deesse ab hoc Vniuerso, qui huiusmodi debitum tandem aliquando persoluat, cunctaque ad æquifiratem reducens cunctorum mèria seu bona, seu mala compenset. Hoc autem in hac vitâ non fit; quandoquidem illam miserimè sæpe transigunt, vt videmus, ingentibus curis, laboribus, ærumnisque penè confecti homines, aliâs virtuti dediti, modesti, studiosi, imò & sancti; affluentibus, è conuerso fortunæ bonis, omnique mundanâ felicitate hominibus, aliâs sceleratis, facinorosis, enutritisque penè ab infantia in omni genere vitiorum. Igitur post mortem in vitâ futurâ faciendum procul dubio est; à Principe nimirum supremo, cui cura incumbit omnes hæc exorbitantias, atque inæqualitates æquandi, collato singulis præmio, aut supplicio, quod secun-

dum naturæ legem ipsorum opera deposcunt. Alioquin miserabiliores essent vt plurimum, qui de comparanda honestate morum, quàm, qui defruendo vitiorum luxu totâ intentione essent solliciti. Quod certè, & vniuersa lex naturæ, & tota ratio naturalis abhorret.

Quartam demonstrationem præbet vniformitas, & constantia humanæ auctoritatis, quæ aliâs in rebus minus certis tam multiformis, & instabilis esse solet. Quid enim est euidentius, ait Cicer. sup. col. 2. quàm esse præpotentem Deum. Quod nisi cognitum, comprehensumque animis haberemus, non tam stabilis opinio permaneret, nec confirmaretur diuturnitate temporis, nec vnâ cum sæculis, atatibusque hominum inueterare potuisset. Etenim videmus ceteras opiniones falsas, atque vanas diuturnitate extrabuisse. Quis enim Hippocentaurum fuisse, aut chymæram putat? Quæne anus tam excois inueniri potest, quæ illa, quæ quondam credebantur apud inferos potentia, extimescat? Opiniones enim commenta delet dies; natura iudicia confirmat. Itaque immobilis de diuinitate persuasio tam fixè semper, & vbiq; gentium, atque nationum cordibus hominum insculpta argumentato est satis euidenti, esse Deum. Circa quod videndus Recupitus quæst. 16. & 20. vbi multam ad rem habet eruditionem.

Quinta demonstratio ab absurdo sic efformari potest, Ex suppositione, quod non sit Deus, multa falsissima, absurdissima, ab omni que ratione profus aliena euidenter sequuntur. Igitur, Deum esse, euidentis est. Consequentia est bona. Antecedens autem probatur. Quoniam si non est Deus, sequitur primò, omnes pene homines, qui hæcenus existere, in iisque, innumeros sapientissimos iuxta, atque probatissimos, aut etiam sanctissimos viros in re maximâ, & circa potissimam omnium scibilibum veritatum deceptos fuisse, sub densaque errorum caligine semper vixisse; solosque raros quosdam insipientissimos, atque perditissimos Atheos huius maximæ veritatis perfusos lumine ab hisce, erroribus fuisse immunes; idque stantibus pro existentia Dei adstruendâ multis, manifestisque fundamentis; pro negandâ autem nullis. Quod, quàm sit à ratione alienum, & euidenter incredibile, nemo non videt. Secundò sequitur, omnes actus virtutum, quæ circa Deum exercentur, vt fidei, spei, charitatis, timoris, obedientiæ, religionis, iustitiæ, gratitudinis, &c. reuera, & per se stultos; rationi dissonos, atque adeò vitiosos esse; probosque è contrâ, rationi consonos, atque adeò honestos omnes actus oppositorum vitiorum, vt sunt inobedienciæ, blasphemiæ, sacrilegia, contemptus Dei, & similia. Quod quàm euidenter sit falsum, aperitissimum est ex se. Tertio, cum persuasio de non existentia Numinis pupituri improbos, & probos remuneraturi miseris Atheos præcipiti lapsu deturbet in baratrum omnium impuritatum, iniquitatum, vitiorum, atque flagitiorum, vt experientia demonstrat, constatque ex illo Psalm. 52. Dixit inspiens in corde suo non est Deus: corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus; non est, qui faciat bonum: è contrâ verò persuasio de existentia Dei, deque providentiâ eius circa bonos, & malos totius virtutis, & honestatis fit fons, & origo, vt etiam monstrat experientia: siquidem quot quot honestate morum, virtutibus, sanctitate vitæ, aut etiam miraculis in toto Mundo flourerunt, diuinum Numen agnouerunt, ac venerati sunt; eoque vnusquisque melior, æquior, studio-

sior,

fior. & sanctior fuit, quò per notitiam, venerationem, & affectum ad diuinum Numen propius accessit. Sequitur planè; si Deum non existere verum est; falsum autem existere; primam, maximam, & fundamentalem veritatem humanæ vitæ instituendæ aperire portam mortalibus ad omnem nequitiam, aperiente interim portam ad omnem virtutem primo, & maximo errore opposito. Quod quàm sit immane absurdum, quis apertè non cernit? Quid enim absurdius excogitari, & fingi potest, quàm primam, summamque veritatem ab hominibus deprehensam ad omne nefas, & flagitium viam illis sternere, eosque sceleratissimos, impurissimos, & improbiissimos efficere: contra verò errorem summum eos ad omnem morum honestatem, vitamque maximè rationi consonam, & virtutibus excellentem inducere? Quis credat, falso, & impossibili figmento existentia diuinæ tantam inesse vim ad omnem virtutem; oppositæ autem, & necessariæ veritati tantam illecebram ad omne vitium? Veram, & summam sapientiam omnem morum honestatem extinguere, & homines efficere pessimos; falsam verò, & summam stultitiam ad culmen sanctitatis prouehere, & homines efficere optimos? Lucem summam intellectus summas afferre tenebras animorum; & summas intellectus tenebras summam lucem, & pulchritudinem animorum progignere? Quis, inquam, nisi summo furore, summæque amenitiæ actus sibi possit suadere, hæc monstram apertè chymærica verisimilia esse? Planissimè igitur, & apertissimè est monstrata, falsa, & chymærica suppositio de non existentia Dei, vnde illa sequuntur. Mitto alia piura absurda euidencia, quæ ex eadem suppositione possent inferri.

142 Hæc quinque rationes demonstrationes sunt procul dubio diuersis subnixæ medijs, siue principijs. Videamus modò, quid sentiendum de alijs, quæ pariter adferri solent ad demonstrandum, esse Deum.

143 Sexta, quæ est tertia S. Th. sic fere formatur. Aut omnia, quæ sunt in Mundo, sunt contingentia, aut aliquid est necessarium quoad existentiam. Si aliquid est necessarium, habetur intentum: quia id nequibit non esse à se, atque ita erit Deus. Si autem cuncta sunt contingentia. Ergo cuncta potuerunt non esse. Ergo possibile fuit, vt aliquando nihil existeret. Ergo possibile fuit, vt contingentia essent impossibilia. Quod est chymæricum. Nam, si aliquando nihil existeret, confesim nihil esset possibile: quia nihil posset incipere esse à se ipso. Non igitur omnia sunt contingentia quoad existentiam; sed aliquid est necessarium, & illud est Deus. Cæterum, argumentatio hæc, vt sit demonstratio, in primam, siue in principia primæ tandem est referenda, vti & ipse S. Th. retulisse videtur. Opponere namque posset aliquis, & asserere, aut omnia, aut pleraque saltem eorum, quæ in Mundo sunt, fatali quâdam necessitate fieri; atque ita necessariò existere: non quidem à se, & pro omni tempore, quod solum est proprium Deitatis; sed à suis causis, & pro tempore determinato. Quo tota argumentatio corrumpitur; nisi addatur, quod addidit S. Th. in necessarijs, quæ habent causam suæ necessitatis, non posse procedi in infinitum; atque adeò aliquid tandem esse debere habens necessitatem à se. Quod est, recidere in principia demonstrationis primæ.

Septima ratio, quæ est prima S. Th. sic fieri solet. Quidquid moueri in Mundo experimur, ab alio mouetur: quia nihil potest moueri à se ipso; eo quòd mouens est ens in actu; quod mouetur ens in potentia: repugnat autem, vt idem secundum idem sit simul in potentia, & in actu. Ast in ijs, quæ ab alio mouentur, non est possibile in infinitum progredi. Ergo non potest non esse aliquid immobile cætera mouens, quod est Deus. Hæc etiam ratio, nisi reducat ad primam, idque per multam interuenientem explanationem, demonstrationis euidenciam non videtur attingere. Imprimis enim circa principium illud, quod supponit, *Omne, quod mouetur, ab alio mouetur*; (ex quo Arist. lib. 7. Physic. fere per totum; & lib. 8. à text. 27. existentiam primi motoris immobilis demonstrare conatus est); diuersa sunt Doctorum placita. Alij enim censent, illud absolutè loquendo omnino falsum esse: quia multa sunt, quæ se ipsa mouent reducendo se per actum virtualem ad actum formalem; quem in se causant; vt in appetitu appetente, in lapide tendente ad centrum, in aqua se infrigidante, & in similibus cernete licet. Vnde apud hos ratio facta locum non habet. Alij per dictum principium solam censent excludi, quòd possit aliquid esse simul mouens, & motum; atque adeò in potentia, & actu secundum idem, ita, vt per id ipsum, ad quod mouetur, constituatur in actu, per quem mouetur: hoc enim manifestè repugnat. In eo namque, quod mouetur de calido in frigidum, non potest idem frigus, ad quod mouetur, esse principium, quo mouetur. Verum in principio ita intellecto nullatenus ratio facta fundari potest. Stat enim bene, nihil à se ipso secundum idem modo explicato moueri posse; & tamen, quilibet aliter à se ipso posse moueri; ita videlicet, vt eadem ipsius substantia, quæ mouetur, principium effectiuum sit motus, & accidentis, ad quod mouetur. Quo prorsus cessat discursus dictæ rationis.

Præterea alij, vt Aristotelis principio veritatem magis vniuersalem, & rationi in illo fundatæ vim demonstratiuam attribuant, ad generationem recurrunt, dicentes, ab illo saltem moueri, quæcunque ab alio extrinseco non mouentur, quatenus ab illo in suâ generatione virtutem, quæ mouetur, accipiunt. Quod magis explicans noster Fafol. dubit. 7. sub finem ait, omne quod mouetur, eo ipso quid imperfectum esse; quandoquidem ad id mouetur, vt perfectionem, qua carebat, accipiat; atque adeò non posse non illud habere causam superiorem, cui essentialiter subordinetur, à quaque recipiat vel esse, vel virtutem, qua mouetur; vel ipsum motum. Cùmque in causis essentialiter subordinatis nequeat abiri in infinitum; conficitur, necessariò asserendam esse aliquam causam primam omnimodis perfectam, immobilem, & improductam, & cætera mouentem, quæ est Deus. Verum, ex eo, quòd sit imperfectum, quidquid mouetur, non satis clarè sequi videtur, nisi explicetur ampliùs, debere illud aliquo modo moueri ab alio, accipiendo ab illo vel motum, vel virtutem motiuam; vt inde ad primum motorem immobilem deueniatur, adscito ad id etiam principio illo demonstrationis primæ de impossibilitate progressionis infinitæ causarum.

Quare, vt consentaneè (ni fallor) ad mentem Arist. & S. Th. locis citatis obiter totam hanc rem exponam, suppono primò tanquam

certum, omne, quod mouetur passiuè, per id, ad quod acquirendum mouetur, physicè perfectibile esse; eoque sine ad id moueri, vt per id perficiatur. Ex quo fit, neque formaliter præcontinere illud in se perfectionem termini, ad quem mouetur, neque ita eminenter, vt tam perfectum sit se solo, quam coniunctum cum ipso termino: alias per hunc non esset perfectibile, in casumque subinde ad ipsum, vt perficeretur per ipsum, moueretur, vt est suppositum. Suppono secundò, causam adequatam effectiuam dantem adequatè esse effectui totam perfectionem, quam illi dat, debere in se præcontinere tali eminentià, vt tam perfecta sit se solà, quam simul cum effectui producto: alioquin daret, quod non haberet, & daretur donatione: fieretque, vt vniuersitas rerum per bonum necunde alportatum, sed veluti ex nihilo pullulans ditior euaderet. Quæ sunt absurda. Si enim coniunctum ex effectui, & causà adequatà perfectius, æstimabiliusque esset, quam causà sola, excessus ille perfectionis, & oriretur ex causà, vt ponitur, & ex causà oriri non posset, quia in causà non erat contentum. Tum & daretur effectui à causà, & à causà, vt pote illud non præhabente, dari non posset. Tum causà dando effectui, quod non haberet, sibi, vniuersitatique rerum aliquid necunde comparatum acquireret. Quæ omnia implicatoria sunt. Itaque de conceptu causæ adequatæ videtur procul dubio esse, vt eminentiori quodam modo contineat, retineatque in se totam omnino perfectionem, quam dat formaliter effectui, adeò, vt producere talem causam suum effectum bonum, non tam sit noxam bonitatem, siue perfectionem ei dare, quam sub nouo quodam essendi modo extendere ad illum formaliter eandem, quam in se præhabet, retinetque eminenter. Qui est proprius modus, quem Deus habet communicandi suam bonitatem creaturis per earum productionem iuxta communem Theologorum sententiam, doctrinamque D. Dionysij, & aliorum Patrum.

147 Ex his duobus principijs sequitur primò, nullum omnino mobile posse esse causam adequatè effectiuam termini ad quem mouetur: quia esset simul, & non esset physicè per talem terminum perfectibile; perfectibile titulo mobilis ad illum; & non perfectibile titulo causæ adequatæ eius iuxta principia stabilita. Vnde secundò fit, nullum esse excogitabile mobile, quod à se solo moueri possit, quodque subinde non moueatur ab alio saltim inadæquatè. Iureque propterea, & verissimè pronunciauit Arist. celebre illud axioma, *Quidquid mouetur ab alio mouetur*. Merito etiam S. Th. consentaneè ad illud dixisse, idcirco non posse quidpiam à se ipso moueri: quia, quod mouet, est ens in actu; quod mouetur ens in potentia: repugnat autem, vt idem secundum idem sit simul in actu, & potentia. Quasi dicat: quia quod adequatè mouet, præcontinet actu eminenter totam perfectionem termini motus, quam non præcontinet, quod mouetur: repugnat autem, vt idem eandem perfectionem contineat in se simul, & non contineat. Vnde sequitur tertio, ne detur progressio infinita mobilium ab alio, primum motorem prorsus immobilem, & consequenter per aliud non perfectibilem dari debere, qui est Deus.

148 Octaua ratio, & quarta S. Tho. ex gradibus entium magis, & minus suscipientibus desumi solet ferme in hunc modum. Videmus in entibus, quæ existunt, alia magis bona alijs,

magis nobilia, magis perfecta, &c. Sed enim quodque dicitur magis tale ex eo, quod propius accedit ad id, quod est maximè tale. Ergo necesse est, vt sit aliquid maximè bonum, maximè nobile, maximè perfectum, &c. Illud autem est Deus. Sed verò minor huius discursus planè videtur esse falsa: nam in numeris, in corporibus, in qualitatibus, & in alijs huiusmodi alijs, alijs dantur maiora, seu magis talia, quin detur maximum, quo maius aliud dari non possit. Esse quippe vnum maius alio, non est plus accedere ad maximum sui generis, quod sæpe impossibile est; sed excedere aliud habendo aliquid amplius, quam illud. Respondet Valent. ad vim demonstratiuam huius rationis sat esse, quod detur de facto aliquid, quod maximum sit in suo genere; qualiter reuera datur in numeris, in corporibus, in qualitatibus, &c. quidquid sit de possibili. Semel enim statuto, quod in genere entis detur de facto aliquid maximè bonum, maximè nobile, & perfectum; inde fit gradus ad demonstrandum, tale quid esse Deum: eo quod aliud perfectius illo, & nobilius non est possibile. Quia nimirum neque à se potest incipere esse, neque ab eo, quod esse ponitur, aut ab inferiori potest fieri: cum constet nullum ens efficere posse aliud perfectius se. Quod si nullum ens maius eo, quod de facto est maximum, possibile est; concluditur planè, hoc esse Deum: cuius proprium est, talem esse in genere entis, vt aliud quid in tali genere præstantius illo sit impossibile. Addunt Recentiores, progressionem infinitam entium perfectione inæqualium omninò impossibilem esse; aliquidque proinde dari ens de facto reliquis præstantissimum. Nam, si ponatur ens album excedi quoad perfectionem à nigro, & nigrum ab alio albo, & hoc tertium ab alio nigro, & ita deinceps sine fine, nullum erit in tota progressionem ens album, cui non respondeat ens nigrum, à quo excedatur, nullumque pariter erit ens nigrum, quod non excedatur ab albo: totaque subinde collectio alborum à collectione nigrorum excedatur, & simul excedat illam. Quod est impossibile.

149 Sed primùm hoc argumentum alternatiuum æquè impugnat omne infinitum in actu quantitatis siue continuæ, siue discretæ: contra, omne enim fieri potest. Quare non maiorem euidentiã habet, quam opinio negans possibile tale infinitum. De quo latè agendum est infra disputatione 13. Estò tamen, sit impossibile, progressionem infinitam entium se excedentium modo dicto simul existere: adhuc ad ratiocinationem factam posset respondere Atheista, nullum ens singulare esse de facto reliquorum præstantissimum in genere entis; licet sit aliqua species entium cæterarum præstantissima, aut plures pares inter se: intra vnamquamque autem continua, & æterna successione alia indiuidua ab alijs æqualibus sibi produci: æquale enim ab æquali bene posse causari; etsi non possit superius ab inferiori. Tum, etsi admittatur esse de facto aliquod ens singulare cæterorum præstantissimum; hoc tamen ab alio sibi æquali, quod iam perijt, productum esse, & ipsum pariter post se aliud æquale relicurum, prout de Penice fabulantur: sicque æternam seriem generationum huiusmodi entium, sicut, & reliquorum contexi. Nisi igitur ad primam demonstrationem recurramus, pro relegandis hisce infinitis generationum progressionibus ex gradibus, in quibus aliqua entia alijs

alijs de factò videmus esse præstantiora, nihil profectò videmur contra Atheistas euidenter posse concludere, sicuti per rationem factam prætendebatur.

150

Adhuc tamen ex huiusmodi gradibus aliter sibi videntur Recentiores citati hoc modo assumptum propositum demonstrare. Vel datur inter entia existentia aliquod optimum omnium, tam possibilem, quam existentium carens omni defectu, vel non. Si datur: habetur intentum: nam tale optimum est Deus. Si non datur; inde argumento mirabili inferitur dari; & iterum intentum habetur. Nam si non datur, omne ens existens erit habens defectum, & finitum quoad perfectionem. Erit igitur tota collectio existentium optimum ipsorum existentium: quia ubi partes sunt bona finita, totum est melius partibus. Cùmque in existentium collectione nequeant non contineri eminenter cætera possibilis, horum quoque erit illa optimum. Habemus ergo existere aliquod optimum omnium entium, tam possibilem, quam existentium. At hoc nequit esse collectio existentium: quia ex partibus imperfectis totum absque imperfectione, quale optimum omnium entium esse debet, constare nequit. Igitur datur aliud ens optimum, omni carens imperfectione; quod dicimus Deum. Sed certè ego non video, quo pacto tandem colligat arguens, dari ens singulare optimum non habens imperfectionem, quale Deus est, ex eo, quòd aggregatum existentium sit optimum existentium, & possibilem, inuoluens tamen imperfectionem. Quandoquidem ex totà ratiocinatione facta, ne probabiliter quidem potest amplius concludi, quàm dari hoc optimum, vel illud sub disunctione, ut consideranti patebit. Tantùm abest, ut demonstretur, dari determinatè illud, quod conuertibile cum Deo est.

151

Nona ratio ex doctrinà Anselmi, de qua nos late egimus supra quæst. 5. ita constructur à P. Vazq. appellante eam acutam demonstrationem. Deus est id, quo melius excogitari non potest. Sed id, quo melius excogitari non potest, nequit esse in solâ cogitatione; sic enim non esset melius: quia melius est, quod in cogitatione, & in re ipsa est. Ergo Deus est in rerum naturâ. Ita ille. Cæterùm, quàm fallax sit iste discursus, ex dictis à nobis loco citato satis, superque constat. Ex eo enim, quòd quispiam iudicet, Deum esse id, quo maius excogitari non possit, & consequenter esse existentem ex suo conceptu obiectiuo, atque adeò intra statum quiditatum, neutiquam potest induci ad iudicandum, existere eum in statu existentiâli, (quod modò demonstrare contendimus), prout ibi manifestè monstratum est.

152

Decima ratio tradita à P. Fasol. dubit. 6. & à Recupito quæst. 15. ex Scoto & Aureolo eodem modo demonstrare conatur existentiam primæ causæ finalis, sicut per primam demonstrationem est demonstrata existentia primæ causæ efficientis. Sed incausum. Primò: quia intra genus causarum efficientium nequit non tandem perueniri ad aliquid non causatum effectiuè, atque adeò existens à se, à quo cætera cuncta, quæ causantur effectiuè, proficiantur: quia hæc neque à se ipsis, neque mutuò alia ab alijs causari possunt effectiuè. At intra genus causarum, finalium non opus est, quòd detur aliquid non causatum finaliter, à quo finaliter causentur, quæque eo modo causantur: quia possunt singu-

la à se ipsis finaliter causari, aut etiam alia ab alijs mutuò. Imò de factò quidquid propter se, tanquam bonum delectabile, honestum, aut absolutum appetitur, non verò tanquam vile ad aliud, id à se ipso causatur finaliter: de quo plura suo loco. Secundò: quia aut est sermo de fine adipiscendo, quem appellamus finem qui, aut de subiecto, cui aliquid adipiscendum appetitur, & appellatur finis cui. Si de primo: certum est, non omnia, quæ sunt in vniuerso, in vnum tandem finem referri: quia neque creaturæ, neque Deus ipse efficiunt cuncta ad obtinendum insolidum vnum aliquid, quo carebant. Si autem sit sermo de secundo; etsi sit certum, de factò Deum cuncta, quæ facit, referre ad se tanquam ad finem cui vltimum; sunt tamen, qui putent, posse eum multa ad se non referre, si vellet; de quo in Tract. de volunt: à creaturis vero, certum est etiam, non omnia ad talem finem referri. Tertiò: licet tam à creaturis, quàm à Deo cuncta ad vnicum, & vltimum finem dicenda essent necessariò ordinari: at certè id euident non est. Ex quibus manifestè concluditur ab effectibus, & causalitatibus finium nihil omnino posse depromi, quo demonstretur existentia primæ causæ finalis.

153

Vndecima ratio ad demonstrandum, esse Deum, inducitur à Molina sic. Imperfectissima omnium substantiarum, quæ est materia prima, non habet esse à se: quia esse à se substantia solùm perfectissima potest attribui. Ergo habet esse ab alio, idque ex nihilo, & per creationem: quia non datur alia materia ex qua educatur. Ergo constituenda est aliqua substantia corporis expertis habens esse à se, quam Deum appellamus. Hanc consequentiam post longum discursum tandem quoad vltimam partem probat Molina: quia si talis substantia non haberet esse à se, haberet ab alio, & cum non detur processus in infinitum, tandem deueniendum esset ad substantiam habentem esse à se, quæ est Deus. Ecce quomodò tandem etiam Molina recidit in primam demonstrationem, quam ipse immediatè antea tradiderat.

154

Duodecima ratio eiusdem Molinæ talis est. Animus rationalis est immortalis, existensque independentè à materiâ, atque adeò per creationem. Ergo, cum nullum corpus vim possit habere creandi, admittenda est substantia spiritalis, quæ ex se habeat esse, præsensque sit his rebus inferioribus, animosque hominum ex nihilo creatos corporibus infundat; quæ est Deus. Verùm nemo non videt, quot sint hæc assumpta à Molina, & non demonstrata: nempe, animum rationalem esse immortalem, & existentem per creationem; nullum corpus habere posse vim creandi: omnes animos rationales ab vnicâ substantiâ spiritali creari, quæ præsens sit his inferioribus: & hanc habere esse à se. Demonstrat prius horum singula Molina, (quod non præstabit), & manebit demonstratum ab ipso per hanc rationem, esse Deum.

155

Accedant decimo tertio loco Recentiores, quorum argumenta inducta ad probandum, per se notam esse quoad nos existentiam Dei, supra quæst. 5. proposit. 4. tanquam fallacia reieciimus, atque diluimus. Modo enim similibus sophismatibus iterum putant, se demonstrare, Deum existere. Primò sic. Possibile est ens, cui conueniant omnes perfectiones simpliciter simplices. Ergo possibile est ens necessariò existens à se.

se, omnique imperfectione carens, quod dicimus Deum. Consequentia est evidens: quia è numero perfectionum simpliciter simplicium sunt, existere necessario à se, & omni imperfectione carere, ut constat. Antecedens probatur: quia, si omnes perfectiones simpliciter simplices in idem ens conuenire non possent, mutuo inter se pugnarent: quia mutuo se in bonitate excederent, quod est impossibile. Cum enim perfectio simpliciter simplex sit, quæ melior est, quam non ipsa, id est, quam ens quoduis ipsam non habens; si sapientia verbi gratia, & iustitia eidem enti non conuenirent, sed diuersis: eo ipso, quod melius esset, esse ens sapiens, quam non sapiens, & esse ens iustum, quam non iustum, melius esset, esse ens sapiens, quam iustum, vicissimque esse ens iustum, quam sapiens. Quod implicat contradictionem. Tantumdemque in cæteris perfectionibus simpliciter simplicibus eueniret.

156 Secundo, quod sit possibile, & consequenter etiam existens ens non imperfectum, atque adeo nullâ perfectione simpliciter simplici carens, qualis est Deus, sic probant à naturâ imperfectionis petito argumento. De ratione imperfectionis est, esse meliorem non ipsam, quam ipsam, ut constat: quia melius est, esse ens non imperfectum, quam imperfectum. Sed non est melius, esse chymaram, quam non chymaram, ut est notissimum. Ergo ens non imperfectum, non est chymara. Ergo ens non imperfectum possibile est. Quo semel statuto, consequenter fit, tale ens necessario existere: quia posse non existere est imperfectio: rursusque nullâ perfectione simpliciter simplici carere: quia carere quauis est imperfectio.

157 Tertio sic probant, possibile esse, & consequenter etiam existens aliquod ens à se. Quia si omne ens est ab alio, esse à se non erit differentia entis, sed chymara. At hoc fieri non potest: quia, cum non esse à se, sed ab alio, sit euidenter imperfectio; sequeretur, omne ens esse imperfectum: quia non est chymara. Quod est absurdum. Quippe nihil intelligitur imperfectum, nisi ex defectu perfectionis. Chymara, autem non est perfectio, sed potius imperfectio, ut constat. Eademque forma arguendi, quam ex S. Tho. & Peripateticis mutuam eximie commendant Recentiores, probari potest, esse possibile aliquod ens supremum, independentem, non imperfectum, immortale, incorruptibile, &c. Vniuersaliter enim per istam arguendi formam probatur possibilis omnis perfectio ex cogitabilis, cuius non esse est imperfectio. In quo vno cardine voluntur tria hæc argumenta, acuta quidem, sed fallacia.

158 Quorum fallatiam ut clarè aperiã, suppono primò ex dicendis latius infra disput. 15. perfectionem simpliciter simplicem dici à Thologis communiter, quæ melior est ipsa, quam non ipsa, hoc est, quam quoduis aliud ens incompatible cum ipsa, iuxta doctrinam S. Ansel. in Monolog. cap. 14. & in Profolog. cap. 5. In quarum perfectionum genere aliæ sunt propriæ solius Dei, ut esse increatum, esse Omnipotentem, &c. aliæ sunt communes Deo, & creaturis, ut esse intellectuum, esse substantiam, &c. Suppono secundo, quod caret quauis maiore perfectione, eo ipso dici imperfectum, negatiue tantum, si perfectio nullo modo sit illi debita, positiue autem, si sit debita aliquo modo. Suppono tertio, quidquid apprehenditur in se ipso

cum aliquâ essentiâ positiua, eo ipso esse perfectio- nem ex suo conceptu obiectiuo: quia de conceptu entis in vniuersum est, esse bonum, atque adeo dicere perfectionem; quæ quidem aut simpliciter simplex, aut non simpliciter simplex erit, iuxta essentiam conceptus apprehensi. Suppono quarto, (dato pro nunc quod omnis chymara impossibilis sit mera imperfectio absque vlla perfectione, neque quo agendum infra disput. 15. quæst. 9.) posse nihilominus aliquid reuera impossibile concipi præditum qualibet perfectione, imò & omni perfectione absque vlla imperfectione, ut sæpe concipitur alter Deus. Quo casu nequibit non esse illud tale, quale esse concipitur, ex suo conceptu obiectiuo, & in statu quiditatio: tamen reuera, & simpliciter tale non sit; eo quod reuera, & simpliciter tale esse non potest in statu existentiâ absoluto. Pariterque quauis apprehensa imperfectio aut ex solo suo conceptu obiectiuo, aut etiam reuera, & simpliciter talis, qualis concipitur, esse potest. Quam doctrinam quia Recentiores non aduerterunt, in superiores, & alias multas impegerunt fallacias, ut supra iam quæst. 5. proposuit. 4. notauit.

159 Igitur ad argumenta proposita imprimis dico in vniuersum, probari quidem pariter posse similibus arguendi formis, aut esse plures, vel innumeros Deos, aut alium Deum à verò Deo distinctum dari, aut denique eos omnes conceptus possibiles, vel etiam existentes esse, qui ex essentiâ suâ obiectiuâ eximie perfectiones sunt; quia tales concipiuntur: cum tamen alias reuera, & simpliciter sint chymara. Quod consideranti, & applicanti dictas formas notum fiet, Vnde & ipsarum innotescet fallacia. Deinde dico ad primum, hoc ipso, quod concipiuntur possibiles plures perfectiones simpliciter simplices, in promptu esse, ut concipiatur possibile ens aliquod, in quod omnes conueniant: dato pro nunc, quod ex essentiâ obiectiuâ perfectionum simpliciter simplicium bene inferatur iuxta eam definitionem datam, quod sint compatibles omnes in eodem ante, prout ab arguente supponitur: de quo nos infra disput. 15. quæst. 7. Cæterum; sicut de quibusvis perfectionibus simpliciter simplicibus apprehensis nos ex vi talis apprehensionis præcisè iudicare non possumus, an sint possibiles, atque adeo tales, ut apparent, reuera, & simpliciter; vel secus: est iudicare possumus, esse eas possibiles, & tales ex suo conceptu obiectiuo, ut ex doctrinâ traditâ supra quæst. 5. proposuit. 4. constat. Ita de ente tales omnes perfectiones complectente nequaquam iudicare possumus, an sit possibile, tam bonumque, ut apparet, reuera, & simpliciter; an secus: est iudicare possumus, esse illud tale ex suo conceptu obiectiuo. Cum quo compati potest, quod sit verè, & simpliciter chymara. Ad secundum dico pariter, solum probare, ens non imperfectum, seu nullâ carens perfectione ex conceptu suo obiectiuo, ex eodem conceptu obiectiuo non esse chymaram; sed hoc ad probandum reuera Deum esse, quid confert? Quandoquidem nihil est, quod prohibeat, ens non imperfectum ex conceptu suo obiectiuo solummodo ex eo suo conceptu esse tale; re tamen verâ & simpliciter esse chymaram, ut ex dictis est notum. Ad tertium denique similiter dico, quantumuis euidenter sit aliquid perfectio ex suo conceptu obiectiuo, ex vi eius apprehensionis præcisè nos scire non posse, an sit tale, & consequenter possi-
bile

bile reuerà, & simpliciter. Vnde nec de ente tali perfectione carente possumus scire, an titulo carentiæ eius sit reuerà, & simpliciter imperfectum: etsi sciamus tale esse ex conceptu suo obiectiuo. Ex quo patet, per formam dicti argumenti tantum probari, conceptum entis à se perfectionem esse possibilem, & consequenter existentem ex suo conceptu obiectiuo, ex eo quòd ens ab alio defectu talis perfectionis ex suo etiam obiectiuo conceptu est imperfectio. Verumtamen, sicut de conceptu entis à se ex terminis nihilominus scire non possumus, an sit reuerà, & simpliciter talis, qualis nobis apparet, vt constat ex dictis. Ita nec de ente ab alio possumus scire, an ex defectu essendi à se reuerà, & simpliciter imperfectum sit, vt apparet: casu enim, quòd verè esset impossibile ens à se, vt Athei effutiunt, ex defectu essendi à se nullum ens esset verè imperfectum: quia nihil potest esse imperfectum ex defectu essendi chymæram; vt bene in argumento supponitur, dato, vt dedimus pro præfenti, quòd sit imperfectio pura absque ulla perfectione quæuis chymæra. Ex quibus omnibus satis apparet, quàm longe à veris demonstrationibus de existentia Dei absint Recentiorum argumenta proposita. Videatur insuper ad rem quòd dicimus infra disput. 15. quæst. 9.

160 Sequitur modò, vt aliud eorumdem Recentiorum argumentum examinemus, per quod, supposità existentia alicuius entis necessarij, quam ipsi per se notam existimant, demonstrare sibi videntur, tale ens esse vnicum, & improductum, & causam primam cætera cuncta entia causantem. Quanquam enim non sit euidentis aliquid ens necessarium dari, quo pacto censent Recentiores, vt ostendimus quæst. 5. proposit. 4. quia tamen ratio sexta supra n. 143. proposita planè demonstrat, non omnia contingentia esse posse; sed aliquid necessarium quoad existentiam saltem pro tempore, quo existit, esse debere: vile erit examinare, an bene probetur, tale necessarium esse vnicum, & causam primam aliorum entium, atque adeò Deum. Ergo, vt id probent Recentiores, primùm assumunt, ac supponunt, *Omne ens imperfectum esse contingens*. Quod probant primò: quia omne imperfectum habet meritum displicendi, quale non habet necessarium: quia stultè displiceret eius existentia. Secundò: quia, quòd vniuersitas rerum sit pura ab imperfectione, bonum est, atque adeò possibile: est quippe omne bonum possibile; cum conuenienter existat: & nulla chymæra bonum est. Si autem aliquid imperfectum necessarium esset, vniuersitatem rerum puram esse ab imperfectione, non esset possibile, vt constat. Tertio: quia, cum de conceptu entis, in quo fundatur bonitas, sit posse existere, ens necessarium nequit non esse summè ens, vrpote summè potens existere, & consequenter summè bonum; atque adeò non imperfectum. Quartò: quia iuxta Arist. perfectius quid est, esse aliquid in actu, quàm in potentia tantum, Vnde ens necessarium nequit non esse summè perfectum; cum sit summè remotum ab hoc, quòd est, esse in potentia tantum. Ex hoc statuto principio inferunt, ens necessarium esse vnicum: quia, si essent plura, aut essent inæqualia in perfectione, aut saltem aggregatum omnium excederet singula; quæ subinde imperfecta essent: cum sit imperfectio excedi ab alio: atque adeò iuxta principium statutum non essent necessaria, sed contingentia contra suppositio-

nem. Posito autem, quòd ens necessarium sit vnicum, rursus inferitur, esse causam primam, aliorum entium: quia ea, vrpote contingentia, non possunt non contineri in eius virtute; ab illoque vno subinde effectiuè procedere. Quòd autem per intellectum, & voluntatem procedant, tandem inferunt Recentiores: quia sunt cognoscibilia, & amabilia.

Sed verò ratiocinatio hæc longè à demonstratione videtur abesse. Nam principium, in quo tota nititur, non satis ostenditur. Probatio enim eius prima firma non est: cum sit probabile, imperfectionem merè negatiuam, qualis est, de quâ agitur, displicentiæ positiuæ obiectum, idoneum non esse; nedum habere meritum displicendi. Reliquæ autem tres probationes fallaciæ laborant haud dubie familiarissimâ Recentioribus confusionis, seu confundendi possibilitatem, necessitatem, perfectionem, imperfectionemque quæ tales sint præcisè ex suo conceptu obiectiuo, cum ijs, quæ reuerà, & simpliciter tales sint; vt cuique eas consideranti iuxta doctrinam nuper traditam, & sæpe aliàs repetitam facillè notum fiet. Subducto autem dicto principio, tota dicursus facti structura ruit.

162 Ex quibus omnibus apparet, independentè ab experimentalis notitiæ creaturarum Dei existentiam demonstrari non posse, vt præfati Recentiores conati sunt contra communem cæterorum Theologorum consensum vanimè asserentium, vt vidimus quæst. 6. Deum à nobis pro statu præfenti aliter, quàm à posteriori ex creaturis, naturaliter demonstrari non posse. Mitto autem alias rationes, quas alij ad idem assumptum aliter solent efformare: quia vel recidunt in præcedentes; vel non esse demonstratiuas, conspicuum est.

QVÆSTIO VIII.

Virum eò usque sit euidentis, Deum esse, vt à nemine inuincibiliter ignorari queat.

163 **I**gnorantia inuincibilis alicuius veritatis dicitur illa, quæ humanâ diligentia superari nequit, seu vinci. Est duplex. Alia inuincibilis physicè, quam homo nullâ omnino diligentia sibi possibili superare valet. Alia inuincibilis moraliter, quam homo vincere non potest per adhibitam diligentiam debitam ad illam vincendam iuxta materiæ qualitatem; tametsi possit per maiorem non debitam. Ignorantia verò moraliter vincibilis rursus est duplex. Alia inculpabilis: quia non aduertit homo obligationem, quam habet querendi veritatem. Alia culpabilis: quia aduertit, & adhuc non querit. De omnibus his potest esse dubium discutiendum in præfenti quaestione.

164 Circa quam Gran. 1. par. contr. 1. tract. 1. disp. 1. sec. 3. absolūtè censet, non posse in hominibus reperiri ignorantiam inuincibilem de existentia Dei; licet ad finem sectionis addat, in vno, vel altero valde rudi, & in syluis enutrito, & per aliquod tempus posse. Refert autem pro suâ sententiâ Victoriæ, eamque colligit ex Altifodorenfi, Abulensi, & Lyrano. Pro qua etiam stat Franc. Amic. 1. p. disp. 2. n. 18. & Recupit lib. 1. quæst. 7. Moliæ verò 1. p. quæst. 2. artic. 1. §. Ex dictis.